

abjectus esse in domo Domini. Sed cui placuit segregare me ab utero matris meæ, et ab amicitia carnis et sanguinis ad gratiam suam trahere, eidem placuit inopem me omnis boni meriti, suscitare de terra et de lacu miseriarum, ac de luto facis educere, ut collocaret me cum principibus populi sui, et partem meam in tua sorte poneret, ut te præstante meritis, officio sociatus æquarer. »

V. « Præsumptione igitur non mea, sed placito et ordinatione Domini, fraternitatis tuæ mihi foedius usurpans, tanto indignus honore me dignor; quia te pro tua sanctitate certo scio, nam veritate sapis, non alta sapere, sed humilibus congruere. Ideoque prompte et intime recepturum spero charitatem humilitatis nostræ, quam quidem jam recepisse te per beatissimum sacerdotem Alypium (quia dignatur) patrem nostrum confido. Is enim sine dubio de se tibi exemplum præbuit nos ante notitiam et supra meritum diligendi, qui incognitos sibi nos, et longinqua soli vel sali intercapedine disparatos, spiritu veræ dilectionis, qui ubique et penetrat et effunditur, et videre diligendo potuit, et alloquendo pertingere. Hic nobis prima affectus sui documenta, et charitatis tuæ pignora in supradicto digno munere librorum dedit. Et quanto studuit impendio, ut sanctitatem tuam non ipsius tantum verbis, sed plenius eloquentia et fide tua cognitam non possemus amare mediocriter, tantopere curasse eundem credimus, ut nos vicissim ipsius imitatione plurimum diligas. Gratia Dei tecum, ut est, in æternum maneat optamur, frater in Christo Domino unanime, venerabilis, desiderantissime: totam domum, et omnem comitem, et æmulatorem in Domino sanctitatis tuæ, plurimo fraternitatis unanimæ salutamus affectu. Panem unum, quem unanimatis indicio misimus charitati tuæ, rogamus accipiendo benedicas. »

EPISTOLA XXVI¹.

LICENTIO AUGUSTINUS.

Augustinus Licentium juvenem nobilem et doctum, quondam ipsius discipulum hortatur ad mundi contemptum, abutens ad hoc ipsius Licentii carmine, quod ad præceptorem scripserat.

I. Vix reperi occasionem scribendi tibi: quis credat? Sed mihi tamen Licentium necesse est credere. Nolo te causas rationesque rimari, quæ etiamsi reddi possent, fidei tamen, qua mihi credis, non eas debeo. Nam et Litteras tuas non per eos accepi, per quos possem scripta redhibere. Quæ autem petisti ut peterem, curavi per epistolam quantum promendum videbatur; sed quid effecerim tu videris. Quod si nondum effectum est, vel cum sciero, agam instantius, vel cum rursus ipse admonueris. Hactenus quæ hujus vitæ vincula perstrepunt, tecum locutus sim: nunc paucis accipe pectoris mei æstus de spe tua non transitoria, quonam modo via tibi patescat in Deum.

II. Mi Licenti, etiam atque etiam recusantem et formidantem compedes sapientiæ, timeote rebus mortalibus validissime et perniciosissime compediri. Nam sapientia quos primo alligaverit, et exercitatoriis quibusdam laboribus edomuerit, solvit postea, liberatisque sese donat ad fruendum; et quos primo temporalibus nexibus erudiverit, post æternis amplexibus alligat: quo vinculo nec jucundius nec

¹ Alias xxxix. quæ autem xxvi erat, nunc cxxiii. — Scripta forte ineunte anno 395, et missa cum Epist. sequenti.

solidius cogitari quidquam potest. Prima hæc aliquantulum dura esse confiteor : illa vero ultima nec dura dixerim, quia dulcissima sunt, nec mollia, quia firmissima : quid igitur nisi quod dici non potest, sed credi tamen et sperari et amari potest? Vincula vero hujus mundi asperitatem habent veram, jucunditatem falsam ; certum dolorem, incertam voluptatem ; durum laborem, timidam quietem ; rem plenam miseriæ, spem beatitudinis inanem. His-næ tu inseris et collum et manus et pedes, cum et honoribus hujuscemodi subjugari affectas, et facta tua non aliter fructuosa existimas, et ambis inhærere, quo non modo invitatus, sed nec compulsus quidem ire debuisti? Hic tu fortasse Terentiani servi mihi responsum dederis, « Ohe, tu verba fundis hic sapientia¹. » Cape igitur ut fundam potius quam effundam. Aut si ego canto, tu autem ad aliam vocem saltas, nec sic quidem me pœnitet. Habet enim suam hilaritatem ipsa cantatio, etiam cum ad eam membra non movet, cui plena charitatis modulatione cantatur. Verba quædam in epistolis tuis me moverunt, sed de his tractare, cum factorum vitæque totius tuæ cura excoquat, ineptum putavi.

*Carmen² Licentii
ad Augustinum præceptorem.*

III. Arcanum Varronis iter scrutando profundi
Mens hebet, adversamque fugit conterrita lucem.
Nec mirum, jacet omnis enim mea cura legendi
Te non dante manum, et consurgere sola veretur.
Nam simul ut perplexa viri compendia tanti
Volvere suasit amor, sacrosque attingere sensus,
Quis numerum dedit ille tonos, mundumque tonando

¹ Terent. in Adelph. act. v, scen. 1. — ² Alias Epistola xl.

Disseruit canere, et pariles agitare choreas,
Implicuit varia nostrum caligine pectus,
Induxitque animo rerum violentia nubem.
Inde figurarum positas sine pulvere formas
Posco amens, aliasque graves offendo tenebras.
Ad summam, astrorum causas clarosque meatus,
Obscuros quorum ille situs per nubila monstrat.
Sic jacui nutans, ut talem omnino ruinam,
Nec qui nos prohibet latebras agnoscere cœli,
Nec persona daret functorum freta cavernis.
Protea namque ferunt veterum commenta Pelasgum,
Qui dum sollicitis non vult aperire futura,
Spumat aper, fluit unda, fremit leo, sibilat anguis,
Captum aliquando tamen in munera parva volucrum.
At mihi, qui nimium curis gravioribus angor,
Dulcia quæque animæ, subdulcia pabula quæro,
Varronis responsa latent. Quod supplice cantu
Præsidium nymphamve rogem et flumina poscam,
An te voce vocem, clari quem rector Olympi
Fontibus infantum præfecit, et abdita jussit
Ubertate animi longe ructare fluenta?
Ferto magister opem, ac tu tu ne desere vires
Invalidas, mecumque sacras subvertere glebas
Incipe : tempus enim, nisi me mortalia fallunt,
Labitur, in seniumque trahit. Tibi noster Apollo
Corda replet, patremque suum patremque deorum
Conciliat, legemque bonam, pacemque cruentam
Monstrat et abducto velamine singula pandit.
Viginti emensus nam longos forsitan orbes
Solis eras, cum te ratio pulcherrima mundi,
Ditior imperiis, et nectare dulcior omni
Corripuit, statuitque vagum, medioque locavit,
Omnibus unde aciem posses intendere rebus.

O bone, carpe iter annorum, sapientia quantum
 Crescit amore sui, inveniens nova culmina semper.
 Perge viam qua te soboles præcalara tonantis
 Perducit, sternens in planos ardua campos.
 Et cum luciferos præcordia : vesper in ortus
 Distulerit, sanctumque super benedixerit ignem,
 Sis memor ipse mei: bibulam qui ponitis aurem
 Legibus invictis, contundite petora palmis,
 Sternite membra solo, meritosque ciete dolores,
 Et prohibete nefas, Deus imperat omnibus unum,
 Admonet antistes, venturaque fulmina terrent.
 O mihi transactos revocet si pristina soles
 Lætificis aurora rotis, quos libera tecum
 Otia tentantes, et candida jura bonorum
 Duximus Italiæ medio, montesque per altos.
 Non me dura gela prohiberent frigora cano,
 Nec fera tempestas Zephyrum, fremitusque Borini,
 Quin tua sollicito premerem vestigia passu.
 Hoc opus ut jubeas tantum, cruor irriget artus,
 Solstitio Neuros, bruma sectabimur Istrum.
 Ignotus Garamas solvet mihi vincula gentis.
 Xamphæosque lacus fugiens Hypaneius amnis
 Callipidum Scythias resonat spumosos ad undas.
 Ibimus et Leucos, qua Leucia solis in ortus
 Tenditur: et vasti deserta cacumina Cassi,
 Queis Epidamneæ æquat sibi Cassia rupes,
 Unde quiescentem auroram, currusque solutos,
 Sopitamque diem media sub nocte viderem,
 Te suadente petam: nec enim labor aut metus ullus
 Terret, ubi insontes precibus Deus audit apertis.
 Et nunc Romulidum sedes et inania tecti
 Culmina, bacchatasque domus, vanosque tumultus
 Desererem, et totus semel in tua corda venirem,

Ni mens conjugio incumbens retineret euntem,
 Crede meis, o docte, malis, veroque dolori,
 Quod sine te nullos promittunt carbasa portus,
 Erramusque procul turbata per æquora vitæ.
 Præcipites densa veluti caligine nautæ,
 Quos furor Australis, stridens et flatus ab Euro
 Perculit, et raptis privavit turbo magistris:
 Protinus abruptis miseri volvuntur in undis:
 Non forus aut proræ, non lintea deinde procellas
 Ferre valent, ratioque jacet stupefacta regendi:
 Sic me ventus agit, volvuntque cupidinis æstus
 In mare letiferum, nec terræ protinus absunt.
 Sed mecum reputans, tua candida verda magister,
 Hæc magis esse reor tibi credere: callida res est,
 Decipit, atque animis molitur retia nostris.
 Præteritos oblitus enim, præsentia præsto:
 Nunc tibi care tuo, nos nunc de pectore lapsi.
 Heu mihi quo ferar, unde velim tibi pandere mentem,
 Ante sub Ægeo aptabunt pia tecta palumbes,
 Et versa halcyone componet in arbore nidos,
 Esuriens vitulos alet ante læna sequaces,
 Atque impasta diu teneros lupa nutriet agnos,
 Mutantesque suis divisum partibus orbem,
 Aut Barcæus alet taurum, aut Hyrcania sauros:
 Ante Thyesteis iterum male territa mensis,
 Interrupta dies refugos vanascat in ortus:
 Ante dabunt imbres Nilum, super æthera damæ
 Errabunt, montesque canent, et flumina plaudent,
 Quam mihi post tergum veniant tua dona magister.
 Arcet amor, copulamque tenet communis honesti.
 Hic hic regnat amicitiae decus hoste fugato.
 Nam neque propter opes vitreas, aurumque rebelle,
 Jungimus assensus animorum: nam neque vulgi

Nos fortuna ruens, quæ separat ardua, junxit.
 Sed labor interiora legens, vulgata libellis,
 Atque animis inventa tuis, et nobile dogma
 Indictum, contraque bonus responsa relatus.
 Et mea Calliope, quamvis te cominus altum
 Horreat, et vultus abscondat, inutile tractans:
 Hoc tamen, hac animi vinclum, nexusque fideles,
 Non qui montosis firmatas rupibus alpes
 Fregit, et Italicas pressit cum mœnibus urbes,
 Rumperet, aut nostro terreret robore quidquam.
 Ite procul latices tumidis anfractibus Oxi,
 Aut ab Arempheis Riphæos aut oppida Caspii
 Cimmeriasque domos sejungere flumine largo:
 Mæotidumque plagæ, pontus quas obruit Helles,
 Europæ atque Asiæ longe discrimina tendant.
 Nonne boum per utrumque latus armenta fatigans
 Finibus absceidit Thalari Dodona Molossos,
 Cognatosque Arabas? nec pacis foedus amicum
 Sidonio inter mansit regnumque Pelopum,
 Sacrilegosque Phryges, quamvis pro tempore cunctis
 Hospitio commune fuit. Quid denique fratrum
 Discidium, pugnasque canam? quid honesta parentum
 Verbera, quid matrum furias, natosque superbos?
 Est etiam superum concors discordia rerum,
 Totque fluunt ritus, quot dat sententia leges.
 Nec tenet unus amor, non si mihi murmura centum
 Det Boreas, totidemque animas, centumque per ora
 Lingua rigens adamante fremat, memorare valebo
 Quæ sociata prius veterum natura locorum
 Distulit, et tereti limavit glarea mundo.
 Sed nos prætereo, quod ab una exurgimus urbe,
 Quod domus una tulit, quod sanguine tangimur uno
 Sæclorum, Christiana fidesconnexuit, et quod

Nos iter immensum disternat, et plaga ponti.
 Interfusa coërcet, amor contemnit utrumque.
 Gaudia qui spernens oculorum, semper amico
 Absente fruitur; quoniam de corde profundo
 Pendet, et internæ rimatur pabula fibræ.
 Interea venient quæcumque futura bonorum
 Scripta salutiferi sermonis, et illa priorum
 Æquiparanda favis, reputans quæ pectore in alto,
 Conceptum in lucem vomuisti nectareum mel,
 Præsentem ipsa mihi te reddent, si mihi morem
 Gesseris, et libros quibus¹ in te lenta recumbit
 Musica tradideris, nam ferveo totus in illos.
 Annue, sic nobis verum ratione patescat,
 Sic plus Eridano fluat, et contagia mundi
 Nequidquam volitent nostri circum arva coloni.

IV. ¹ Si versus tuus momentis inordinatis perversus
 esset, si suis legibus non staret, si mensuris imparibus
 aures auditoris offenderet, puderet te certe, nec differ-
 res nec desisteres donec ordinares, corrigeres, statueres,
 æquares versum tuum, discendo et agendo artem metri-
 cam acerrimo studio, et labore quolibet: quid cum inor-
 dinatus ipse perverteris, cum legibus Dei tui ipse non stas,
 neque in agenda vita honestis tuorum votis, et huic ipsi
 eruditioni tuæ concinis, abjiciendum post tergum putas
 et negligendum; quasi præ sono linguæ tuæ sis tibi vilior,
 et incompositis moribus quod offendis aures Dei levius sit,
 quam si incompositis syllabis tuis grammatica succenseret
 auctoritas. Scribis:

O mihi transactos revocet si pristina soles
 Lætificis aurora rotis, quos libera tecum

¹ Vide libros de Musica. — ² Alias Epist. xli.

Otia tentantes, et candida jura bonorum
 Duximus Italix medio, montesque per altos:
 Non me dura gelu prohiberent frigora cano,
 Nec fera tempestas Zephyrum fremitusque Borini.
 Quin tua sollicito premerem vestigia passu.
 Hoc opus ut jubeas tantum.

Me miserum, si ego non jubeo, si non cogo atque impero, si non rogo, ac supplico. Sed si aures tuæ adversus meas voces clausæ sunt, ori tuo pateant, pateant carmini tuo; exaudi te ipsum durissime, immanissime, surdissime. Quo mihi linguam auream et cor ferreum? quibus ego non carminibus, sed lamentationibus sufficiam plangere carmina tua: in quibus video, quam animam, quod ingenium non mihi liceat apprehendere, et immolare Deo nostro? Expectas ut ego jubeam, sis bonus, sis quietus, sis beatus, quasi quidquam mihi dierum gratius illuscescat, quam ut ingenio tuo fruam in Domino, aut vere tu nescias quam te esuriam et sitiam, aut non hoc ipso id carmine fatearis. Revoca animum quo ista scripsisti, nunc mihi dic: « Hoc opus ut jubeas tantum. » Ecce jussum meum, da mihi te, si hoc opus est tantum: da Domino meo te, qui omnium nostrum dominus est, qui tibi illud donavit ingenium. Nam ego quid sum, nisi servus tuus per ipsum et conservus sub ipso?

V. An ipse non jubet? audi Evangelium: « Stabat (inquit) Jesus, et clamabat: Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et ego vos reficiam. Tollite jugum meum super vos, et discite a me, quia mitis sum et humilis corde, et invenientis requiem animabus vestris. » Jugum enim meum lene est, et sarcina mea levis est¹. » Si hæc non audiuntur, aut usque ad aures audiuntur,

¹ Matth. xi, 28-30.

expectas-ne Licenti, ut Augustinus jubeat conservo suo, et non plangat potius frustra jubere Dominum suum; imo non jubere, sed invitare et rogare quodam modo, ut qui laborant, reficiantur ab eo? Sed videlicet fortissimo et præfidenti collo, jugum mundi jugo Christi est jucundius: qui si laborare nos cogeret, vide quis cogeret, qua mercede cogeret. Vade in Campaniam, discce Paulinum egregium et sanctum Dei servum, quam grandem fastum sæculi hujus, tanto generosiore, quanto humiliore cervice incunctanter excusserit, ut eam subderet Christi jugo, sicut subdidit: et nunc illo moderatore itineris sui quietus, et modestus exultat: Vade, discce quibus opibus ingenii sacrificia laudis ei offerat, refundens illi quidquid boni accepit ex illo, ne amittat omnia, si non in eo reponat a quo hæc habet.

VI. Quid æstuas? quid fluctuas? quid imaginationibus mortiferarum voluptatum aurem accommodas, et avertis a nobis? mentiuntur, moriuntur, in mortem trahunt. Mentuntur Licenti, « sic nobis (sicuti optas) verum ratione patescat: sic plus Eridano fluat. » Non dicit verum nisi Veritas: Christus est veritas: veniamus ad eum, ne laboremus. Ut ipse nos reficiat, tollamus jugum ejus super nos, et discamus ab eo, quoniam mitis est et humilis corde, et invenientis requiem animabus nostris. Jugum enim ejus lene est, sarcina ejus levis est. Ornari abs te diabolus quærit. Si calicem aureum invenisses in terra, donares illum ecclesie Dei. Accepisti a Deo ingenium spiritaliter aureum, et ministras inde libidinibus, et in illo Satanæ propinas te ipsum? Noli obsecro, sic aliquando sentias, quam misere et miserando pectore hæc scripserim; et miserearis jam mei, si tibi viluisti.

EPISTOLA XXVII¹.

Domino vere sancto et venerabili, et eximia in Christo laude prædicando,
fratri PAULINO AUGUSTINUS in Domino salutem.

Augustinus Paulino, amplectens illius benevolentiam, et mutuum declarans amorem: nonnulla de Romaniano et Alypio, necnon de Licentio, cujus ætati metuebat, ne vergeret ad ea que sunt mundi.

I. O BONE VIR et bone frater, latebas animam meam: et ei dico ut toleret, quod adhuc lates oculos meos, et vix mihi obtemperat; imo non obtemperat: an vero tolerat? Cur ergo me excruciat desiderium tui apud ipsam intus animam? Nam si molestias corporis paterer, etsi non perturbarent æquitatem animi mei, recte illas tolerare dicerer: cum autem non æquo animo fero, quod te non video, intolerabile est istam appellare tolerantiam. Sed quando tu talis es, esse sine te fortasse intolerabilius toleraretur. Bene est ergo, quia æquo animo ferre non possum, quod si æquo animo ferrem, æquo animo ferendus non essem. Mirum est, sed tamen verum, quod mihi accidit: doleo quod te non video, et me ipse consolatur dolor. Ita mihi displicet fortitudo, qua patienter fertur absentia bonorum sicuti es. Nam et Jerusalem futuram desideramus utique, et quanto impatientius desideramus ipsam, tanto patientius sustinemus omnia propter ipsam. Quis igitur potest non gaudere te viso, ut possit quandiu te non videt, non dolere? Ergo neutrum possum, et quoniam si

¹ Alias XXXII. quæ autem XXVII erat, nunc CLIV. — Scripta circa ineuntem annum 395.

possem, immaniter possem, non posse delector, atque in eo quod delector nonnullum solatium est. Dolentem itaque me non sedatus, sed consideratus consolatur dolor. Ne reprehendas, quæso, sanctiore gravitate qua prævalet et dicas non recte me dolere, quod adhuc te non noverim, cum animum mihi tuum, hoc est te ipsum interiore aspiciendum patefeceris. Quid enim si uspiam te vel in terrena tua civitate didicissem fratrem et dilectorem meum, et tantum in Domino ac talem vitum, nullum-ne me dolorem sensurum fuisse arbitraberis, si non sinerer nosse domum tuam? Quomodo ergo non doleam, quod nondum faciem tuam novi, hoc est domum animæ tuæ, quam sicut meam novi?

II. Legi enim litteras tuas fluentes lac et mel, præferentes simplicitatem cordis tui, in qua quæris Dominum sentiens de illo in bonitate, et afferentes ei claritatem et honorem. Legerunt fratres, et gaudent infatigabiliter et ineffabiliter, tam uberibus et tam excellentibus donis Dei, bonis tuis. Quotquot eas legerunt, rapiunt, quia rapiuntur cum legunt. Quam suavis odor Christi, et quam fragrat ex eis, dici non potest. Illæ litteræ cum te offerunt ut videaris, quantum nos excitant ut quæraris: nam et perspicabilem faciunt et desiderabilem. Quanto enim præsentiam tuam nobis quodam modo exhibent, tanto absentiam nos ferre non sinunt. Amant te omnes in eis, et amari abs te cupiunt. Laudatur et benedicatur Deus, cujus gratia tu talis es. Ibi excitatur Christus, ut ventos et maria tibi placare dignetur tendenti ad stabilitatem suam. Videtur a legentibus ibi conjux non dux ad mollitiem viro suo, sed ad fortitudinem redux in ossa viri sui: quam in tuam unitatem redactam et redditam, et spiritalibus tibi tanto firmioribus, quanto castioribus nexibus copulatam, officiis vestræ sanctitati debitis, in te uno re-

salutamus. Ibi cedri Libani ad terram depositæ, et in arcæ fabricam compagine charitatis erectæ, mundi hujus fluctus imputribiliter secant. Ibi gloria ut acquiratur, contemnitur; et mundus ut obtineatur, relinquitur. Ibi parvuli, sive etiam grandiusculi filii Babylonis eliduntur ad petram, vitia scilicet confusionis superbiamque sæcularis.

II. Hæc atque hujusmodi suavissima et sacratissima spectacula, litteræ tuæ præbent legentibus, litteræ illæ litteræ fidei non fictæ, litteræ spei bonæ litteræ puræ charitatis. Quo modo nobis anhelant sitim tuam, et desiderium defectumque animæ tuæ in atria Domini? quid amoris sanctissimi spirant? quantam opulentiam sinceri cordis exæstuant? quas agunt gratias Deo? quas impetrant a Deo? Blandiores sunt, an ardentiores; luminosiores, an fœcundiores? Quid enī est, quod ita nos mulcent, ita accendunt, ita compluunt et ita serenæ sunt? Quid est quæso te, aut quid tibi pro eis rependam, nisi quia totus sum tuus in eo, cujus totus es? Si parum est, plus certe non habeo. Tu autem fecisti ut non mihi parum videatur, qui me in illa epistola tantis laudibus honorare dignatus es, ut cum tibi me refundo, si parum hoc putem, tibi non credidisse convincar. Pudet me quidem tantum boni de me credere, sed plus piget tibi non credere. Est quod faciam: non me credam talem qualem putas, quoniam non agnosco; et credam me abs te diligī, quoniam sentio et plane percipio: ita nec in me temerarius, nec in te ingratus extitero. Et cum me tibi totum offero, parum non est; offero enim quem vehementissime diligis: et offero, si non qualem me esse arbitraris, eum tamen pro quo, ut talis esse merear deprecaris. Hoc enim magis jam peto facias, ne minus optes mihi adjici ad id quod sum, dum me existimas jam esse quod non sum.

IV. Ecce charissimus meus est, et ab ineunte adoles-

centia mihi familiariter amicissimus, qui hanc eximietati tuæ hac præstantissimæ charitati epistolam apportat. Hujus nomen est in libro¹ *De Religione*, quem tua sanctitas (quantum litteris indicas) libentissime legit: factus est enim tibi etiam tanti viri, qui tibi eum misit, commendatione jucundior. Neque tamen huic tam familiari amico meo velim credas, quæ de me forte laudans dixerit. Sensi enim etiam ipsum sæpe non mentiendi studio, sed amandi propensione falli judicantem et arbitrari jam me accepisse quædam, quibus accipiendis a Domino patiente ore cordis inhiarem. Et si hoc in os meum, quis non conjiciat quanta de me absente meliora quau veriora lætus effundat? Librorum autem nostrorum copiam faciet venerabili studio tuo: nam nescio me aliquid, sive ad eorum qui extra Ecclesiam Dei sunt, sive ad aures fratrum scripsisse, quod ipse non habeat. Sed tu cum legis, mi sancte Pauline, non te ita rapiant, quæ per nostram infirmitatem veritas loquitur, ut ea quæ ipse loquor minus diligenter advertas: ne dum avidus hauris bona et recta, quæ data ministro, non ores pro peccatis et erratis, quæ ipse committo. In his enim, quæ tibi recte, si adverteris, displicebunt, ego ipse conspicior: in his autem, quæ per donum Spiritus, quod accepisti, recte tibi placent in libris meis, ille amandus, ille prædicandus est, apud quem est fons vitæ, et in cujus lumine videbimus lumen, sine ænigmate, sed facie ad faciem; nunc autem in ænigmate videmus. In his ergo, quæ ipse de veteri fermento eructuavi, cum ea legens agnosco, me judico cum dolore: in his vero quæ de azymo sinceritatis et veritatis dono Dei dixi, exulto cum tremore. Quid enim habemus, quod non accepimus? At enim melior est qui majoribus et pluribus, quam qui minoribus et paucioribus donis Dei dives est:

¹ Romanianus laudatus in lib. de vera Religione, cap. vii, num. 12.

quis negat? Sed rursus melius est, vel de parvo Dei dono gratias ipsi agere, quam sibi agi velle de magno. Hæc ut ex animo semper confitear, meumque cor a lingua mea non dissonet, ora pro me, frater. Ora obsecro, ut non laudari volens, sed laudans invocem Dominum, et ab inimicis meis salvus ero.

V. Est etiam aliud, quo istum fratrem amplius diligas: nam est cognatus venerabilis, et vere beati episcopi Alypii, quem toto pectore amplecteris, et merito: nam quisquis de illo viro benigne cogitat, de magna Dei misericordia, et de mirabilibus Dei muneribus cogitat. Itaque cum legisset petitionem tuam, qua desiderare te indicasti, ut historiam suam tibi scribat, et volebat facere propter benevolentiam tuam, et nolebat propter verecundiam suam: quem cum viderem inter amorem pudoremque fluctuantem, onus ab illo in humeros meos transtuli: nam hoc mihi etiam per epistolam jussit. Cito ergo, si Dominus adjuverit, totum Alypium inseram præcordiis tuis: nam hoc sum ego maxime veritus, ne ille vereretur aperire omnia, quæ in eum Dominus contulit, ne alicui minus intelligenti (non enim abs te solo illa legerentur) non divina munera concessa hominibus, sed ipsum prædicare videretur, et tu, qui nosti quomodo hæc legas, propter aliorum cavendam infirmitatem, fraternæ notiæ debito fraudareri: quod jam fecissem, jamque illum legeres, nisi profectio fratris improvisa repente placuisset. Quem sic commendo cordi et linguæ tuæ, ut ita comiter ei te præbeas, quasi non nunc illum, sed mecum ante didiceris. Si enim cordi tuo non dubitaverit aperire se ipsum, aut ex omni, aut ex magna parte sanabitur per linguam tuam. Volo enim eum numerosius contundi eorum vocibus, qui amicum non sæculariter diligunt.

VI. Filium autem ejus filium nostrum, cujus etiam

nomen in aliquibus nostris libris invenies¹: etsi ad tuæ charitatis præsentiam ipse non pergeret, statueram litteris in manum tuam tradere, consolandum, exhortandum, instruendum, non tam oris sono, quam exemplo roboris tui. Ardeo quippe, ut dum adhuc ætas ejus in viridi fœno est, zizania convertat in frugem, et credat expertis quod experiri periculose desiderat. Nunc ergo ex ejus carmine, et ex epistola², quam ad eum misi, intelligit benevolentissima et mansuetissima prudentia tua, quid de illo doleam, quid timeam, quid cupiam. Nec despero affuturum Dominum, ut per te ministrum ejus tantis curarum æstibus liberer. Sane quia multa scripta nostra, lecturus es, multo erit mihi gratior dilectio tua, si ex his quæ tibi displicuerint, emendaveris me justus in misericordia, et argueris me. Non enim talis es, cujus oleo timeam impinguari caput meum. Fratres non solum qui nobiscum habitant, et qui ubilibet habitantes Deo pariter serviunt, sed prope omnes qui nos in Christo libenter noverunt salutant, venerantur, desiderant germanitatem, beatitudinem, humanitatem tuam. Non audeo petere, sed si tibi ab Ecclesiasticis muneribus vacat, vides quid mecum sitiât Africa.

¹ Licentium cujus nomen in libris contra Academ., etc. — ² In Epistola superiore.